

Orta Asya Sinemasında Güçlü Kadın Kimliği: Kurmancan Datka ve Tomiris Filmleri Örneği

Venera NARİNOVA¹ ve Regina CAMANKULOVA²

Öz

Orta Asya'da toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınların toplumdaki konumu, geleneksel normlar, aile yapıları ve medyanın etkisiyle şekillenmektedir. Kadınlar genellikle ikincil rollerde görülse de medyada güçlü, bağımsız ve lider rollerinde temsil edilmeleri, geleneksel kalıpların sorgulanmasına neden olmuştur. Tarihsel, kültürel ve coğrafi dinamikler kadınların toplumsal konumunu etkilemiştir. Göçebe toplumlarda kadınlar ev işleriyle uğraşırken, erkekler ev dışı görevlerde bulunmuştur. İslam'ın bölgeye girmesi, modernleşme ve Sovyet dönemi ise kadınların rollerini değiştirmiştir. Günümüzde kadınlar siyasetten iş dünyasına kadar çeşitli alanlarda etkin rol oynamaktadır, ancak geleneksel normlar hâlâ kadınların toplumsal hayata katılımını sınırlayabilmektedir. "Kurmancan Datka" ve "Tomiris" gibi filmler, Kırgızistan ve Kazakistan gibi Orta Asya ülkelerinde kadın liderliğini vurgulayarak tarihsel figürler üzerinden güçlü kadın karakterlerini merkeze almaktadır. Ayrıca bu filmler, Orta Asya kültüründeki kadın liderliğini teşvik etmektedir. Bu çalışmanın içerik analizinde, iki önemli kadın kahramanın yaşam dönemleri ele alınarak aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar; doğum, çocukluk, aşk-evililik, yakınların ölümü, yükseliş-kahramanlık ve mitler olmak üzere 6 kategori altında açıkça ortaya konmaktadır. Böylece Kırgızistan ve Kazakistan'da güçlü kadın temsiline kültürel ve toplumsal etkilerinin aydınlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan, Kazakistan, Kurmancan Datka, Tomiris, Güçlü Kadın

The Identity of Strong Women in Central Asian Cinema: The Case of Kurmancan Datka and Tomiris Films

Abstract

In Central Asia, gender roles and the status of women in society are shaped by traditional norms, family structures, and media influence. While women are generally seen in secondary roles, their portrayal as strong, independent, and leadership figures in the media has led to questioning traditional stereotypes. Historical, cultural, and geographical dynamics have influenced the social position of women. In nomadic societies, women typically handled household duties, while men took on external tasks. The introduction of Islam, the modernization process, and the Soviet era brought changes to women's roles. Today, women play active roles in various fields, from politics to business, yet traditional norms still limit their full participation in social life. Films like "Kurmancan Datka" and "Tomiris" highlight female leadership in countries like Kyrgyzstan and Kazakhstan, focusing on strong female characters through historical figures. These films promote female leadership within Central Asian culture. This study analyzes the lives of these two significant female heroes, clearly presenting their similarities and differences. The aim is to illuminate the cultural and social impacts of strong female representation in Kyrgyzstan and Kazakhstan.

Key Words: Kyrgyzstan, Kazakhstan, Kurmanjan Datka, Tomiris, Strong Woman

Atf İçin / Please Cite As:

Narinova, V. ve Camankulova, R. (2024). Orta Asya Sinemasında Güçlü Kadın Kimliği: Kurmancan Datka ve Tomiris Filmleri Örneği. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 9 (2), 303-318. Doi: <https://doi.org/10.58648/inciss.1563504>

¹ Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümü, venera.narinova@manas.edu.kg,

 ORCID: 0000-0001-8047-9311

² Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, regina.camankulova@manas.edu.kg

 ORCID: 0000-0003-3885-4602

Giriş

Endüstriyel ve kültürel değişimler, kentleşme ve medyanın artan etkisi, toplumdaki erkek ve kadın rollerini değiştirmektedir. Cinsiyet, toplumsal bir süreç olarak bireylerin davranışlarını etkileyen önemli bir faktördür. Toplum, bireylere belirli roller atar ve cinsiyet, bu roller doğrultusunda kadın veya erkek olarak tanımlanır; bu da doğuştan gelen bir özellik değildir.

Toplumda kadınların rolü ve konumu her ne kadar zaman içinde değişiyor olsa da, hala bir çok toplumda erkeğin bir tamamlayıcısı olarak algılanmaktadır. Kadınlar, doğuştan itibaren bir anne, aile birimi ve erkeklerin destekçisi olarak yetiştirilir, bu da onların genellikle ikincil bir konumda olmasına yol açar.

Bireyler, cinsiyet rollerini öğrenmeye ilk olarak ailelerinde başlar. Daha sonra, okul ve toplum da bu öğrenme sürecinde önemli bir rol oynar. Ayrıca cinsiyet ayrımcılığının öğrenilmesi ve yeniden üretilmesinde medyanın da büyük bir etkisi vardır. Medya, insanlara belirli davranışlar, tutumlar ve inanç sistemleri sunar. Kadınların toplumsal konumu ve rolleri, medya tarafından da belirlenerek topluma sunulur.

Kadınlar medyada genellikle süs nesnesi veya cinsel obje olarak temsil edilirler ve bu, toplumda belirli bir kalıp yargının oluşmasına neden olur. Elbette ki bu temsiller toplumun kadınlara dair genel algısını etkiler. Ancak medyanın güçlü, bağımsız, lider ve kahraman kadın kimliğine giderek daha fazla vurgu yapması toplumun bu konudaki algısının da değişmesine neden olmaktadır.

Kadınların toplumsal yeri ve rolü, Orta Asya bölgesinde tarihsel ve kültürel olarak büyük bir önem taşır. Orta Asya ülkelerinde sıkça hiyerarşik bir yapı görülmektedir ve bu nedenle kadınlar, toplumsal baskı ve geleneksel sınırlamalarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, Orta Asya'daki medya alanındaki kadınların konumunu da etkilemektedir. Özellikle sinemada, kadınlara genellikle anne, eş, hizmetçi, arkadaş gibi ikincil roller verilmektedir. Ancak Kırgızistan'ın "Kurmancan Datka" ve Kazakistan'ın "Tomiris" filmleri gibi ana kahramanı güçlü bir kadın olan yapımlar, bu geleneksel rollerin dışına çıkan dikkat çekici örneklerdir. Bu iki film, tarihsel figürleri merkeze alarak güçlü bir kadın karakterin dönüşümünü sinematik bir şekilde yansıtmaktadır.

Bu bağlamda, Atanova, S. (2022) tarafından yapılan "Gendering of Nation Branding in Kyrgyzstan: Kurmanjan Datka: Queen of the Mountains" başlıklı çalışma ve Dağdeviren, H., & Ceren, C. (2021) tarafından gerçekleştirilen "Kadınların Tarihinde 'Kahraman' Algısı ve Kırgızların Kadın Kahramanı Kurmancan Datka" adlı çalışma, medyada kadın temsiliinin önemli bir konu olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, Koca, E. (2021) tarafından kaleme alınan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın İradesi Bağlamında, 'Tomiris Efsanesi' Filminin Göstergebilimsel Çözümlemesi" başlıklı çalışma da bu alandaki güncel konulara ışık tutmaktadır.

Kırgızistan Sinemasında Kadın Temsili

1953 yılında Sovyetler Birliği'nde kültürel hayatta baskı ve korku azalmaya başlamıştır. Siyasal alandaki dönüşüm, sanat dallarında da kendini göstermiştir. Bu dönemde Sovyet topraklarında sanatta yenilenme gündeme gelmiştir. Yeni sinemacı kuşak, kendilerini özgürce ifade etme imkanı bulmuş ve farklı türlerde birçok film yapmıştır (Ayhan 2018: 176).

İlk Kırgız kurmaca filmi, 1955 yılında Rus asıllı yönetmen Vasiliy Pronin tarafından çekilen "Saltanat" filmidir. Filmin dili Rusça olsa da, tüm rolleri Kırgız oyuncular oynamışlardır. Film, çiftlikte hayvan uzmanı olan Saltanat adlı bir kadını merkeze almaktadır. Saltanat ile Joomart adlı genç bir bilim adamı, tarım sektörünü modernleştirmek istemişlerdir. Burada iki önemli noktadan bahsedilebilir. Birincisi, kadın haklarına vurgu yapılması ve kadınların sevdikleri işi yapabilme hakkının vurgulanmasıdır. İkincisi ise gericiliğe karşı bir duruş sergilenmesidir. Sonraki dönemlerde çekilen "Moya Oşıbka," "Cholpon-moya utrennaya zvezda," "Devuşka Tyan-Shanya," "Toktogul" gibi filmlerde de kadın konuları işlenmiştir (Atanova: 95).

Savaş sonrası dönemin zorlu sosyal koşulları, sürekli ekme sıraları ve yılda bir kez alınabilen ev eşyaları gibi zorluklarla doluydu. İşte böyle bir ortamda "Saltanat" filmi çekilmiştir.

Bu dönemde, oyuncuların pahalı kostümleri ve kadın oyuncunun çeşitli kıyafetleri, izleyicilerin dikkatini çekiyordu. Kadın oyuncu rolünü tanınmış Kırgız tiyatro oyuncusu Baken KIDIKEYEVA üstlenmişti. Filmin yapımcıları, mutlu sonla biten bir hikaye sunarak kadınların kariyer yapabileceğini ve toplum tarafından da kabul edilebileceğini Sovyet kadınlarına kanıtladılar (Tölömüşeva: 308). Dolayısıyla ilk kurmaca filminin konusu çalışan Sovyet kırgız kadını yansıtarak yeni bir düzen hakkında bilgi vermektedir. Bu anlamda 'Saltanat', Kırgız kadınının kamusal alanda daha etkin rol alabilmesi için güzel bir örnek teşkil etmiştir.

İlk Kırgız filmleri, toplumsal cinsiyet rollerini ve temsillerini değiştirerek Sovyet Kırgızistan'ın kadınlarını güçlü ve bağımsız olarak gösterdi. Bu, önceden bağımlı ve baskı altında olan kadınların aksine, bağımsızlığa ve güce yönelen kadınların portresini çizdi. Bu filmler genellikle kadınların kurtarıcısı ve özgürleştirici olarak Sovyet rejimine karşı gelen, patriarkal toplumun temsilcileri olan erkek antagonistlerine mücedeleli anlatan bir temayı paylaşırlar (Atanova: 95)

"İlk Öğretmen" (1962) filminde Altınay karakterini canlandıran kadın oyuncu Natalya Arinbasarova, "Doğunun ilk özgürlüğe kavuşan kadını" statüsünü kazandı. Bu rolüyle Sovyet ülkeleri ve yurtdışında olumlu tepkiler ve takdirler topladı. (Coxe: 203). Arinbasarova'nın bu karakterle ortaya koyduğu performansın hem yerel hem de uluslararası düzeyde olumlu tepkiler alması, kadınların sinemada güçlü ve bağımsız rollerle temsil edilmesinin önemini vurgular. Aynı zamanda bu, Sovyet sinemasının toplumsal cinsiyet rolleri ve özgürlük konularına dikkat çekme şekillerinden biri olarak da görülebilir.

Melis Ubukeev'in "Beyaz Dağ" filmindeki (1965) Baken Kızıkeeva'nın canlandırdığı azize karakter Kırgız halkının kaderini sembolize eden bir figür olarak görülebilir. Gennadiy Bazarov'un "Toprak Ana" filminde ise Anne-Toprak-Vatan ulusal metaforu kullanılır. Bunun yanı sıra, Sovyet ideolojisi kadından hem tarlada, üretimde en başarılı sonuçları istemekte hem de savaşta da kahramanlık eylemi beklemekteydi. (Abıkeeva: 39).

"1972 yapımı 'Poklonis' ogniu' (Ateşe Saygı, 1972) filmi, kendi kaderini kontrol eden ve bir erkeğe güvenmek yerine kendi yolunu çizen bir kahramanın portresini sunarak dikkat çekti. Bu sinema öyküsü, cesur devrimci Urkuya Salieva'yı anlatıyor; Urkuya, bir kollektif çiftlik başkanı ve Kırgız Özerk Cumhuriyeti Merkezi Yürütme Komitesi üyesiydi ve 1930'ların başlarında kadın hakları için mücadele etti, Sovyet iktidarının karşıtlarının elinde hayatını kaybetti. Birkaç yıl sonra, 1978'de, Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'in ana caddesinde Devrim Savaşçıları anıtı ortaya çıktı. Bu anıtın granit bir kaidesi üzerinde bayrağıyla bir kadın figürü bulunuyor. Bu kadının modeli Urkuia Salieva'ydı. Kurmanjan Datka'nın anıtı da benzer şekilde Kırgızistan'ın başkenti merkezinde yer alıyor" (Atanova: 96)

Ayrıca belirtilmesi gereken bir diğer nokta, Kırgız sinemasının gelişimine yalnızca Kırgız kökenli kadın yönetmenler değil, Kırgızistan'a farklı ülkelerden gelerek katkı sağlayan kadın yönetmenler de önemli ölçüde destek sağlamıştır. Bu isimler arasında Marianna Vareykis, Irina Poplavskaya ve Larisa Şepitko gibi yönetmenler öne çıkmaktadır. Örneğin, M. Vareykis 1940-1943 yılları arasında Kırgızistan'da bulunarak birçok belgesel filme imza atmıştır. Irina Poplavskaya, Cengiz Aytmatov'un Cemile (1969) ve Ben Tiyenşan (Delbirim, 1973) eserlerini sinemaya uyarlamıştır. Larisa Şepitko ise Aytmatov'un Devegözü (1963) adlı eserini beyaz perdeye taşımıştır (Yurdigül & Abdimalikova, 2023: 284).

Genel olarak Sovyet dönemi Kırgız filmlerinde kadın karakterlerin imajının çalışkan, meslek sahibi, bağımsız ve amaçlarına ulaşmak için çaba gösteren şekilde tasvir edilmesi, Sovyet ideolojisi ile uyumluluk göstermektedir. Sovyetler Birliği, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konularında ilerici bir tutum benimsemiş ve kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamda aktif rol almalarını teşvik etmiştir.

Kırgızistan'ın bağımsızlık dönemi, sinema sektöründe zorluklarla karşılaşılan bir dönem olmuştur. Sovyetler Birliği'nin çöküşü sonrasında, devletin sinema sektörüne sağladığı finansal destek azalmış ve bağımsız yönetmenler kendi projelerini gerçekleştirmek için sık sık özel sponsorlar aramak zorunda kalmışlardır. Bu dönemde çekilen filmlerin sayısı oldukça sınırlıydı

ve bu filmler genellikle bağımsız bir bütçeyle çekilmişti. Ayrıca bağımsızlık dönemi, Kırgızistan'ın karşılaştığı sosyal ve toplumsal sorunların da sinemaya yansdığı bir dönem olmuştur. Bu sorunlar arasında siyasi çalkantılar, göç sorunu, ekonomik belirsizlik ve ulusal kimlik konuları yer almıştır. Sinema bu dönemde bu sorunları ele alarak, Kırgızistan'ın bağımsızlık sonrası gelişimini ve değişimini yansıtmıştır.

Bağımsızlık sonrası dönem, aynı zamanda Kırgız sinemasının kendine özgü bir kimlik ve ses geliştirmeye çalıştığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde ulusal değerlerin ve Kırgız kültürünün sinemada daha fazla vurgulanmaya başladığını görmekteyiz. Bağımsızlık, Kırgızistan'ın sinema sektörünün evriminde önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Kazakistan Sinemasında Kadının Konumu

Orta Asya'daki kadınların sinemadaki imajı ve konumu, siyasi rejimlere göre önemli ölçüde değişiklik göstermektedir. Sovyet öncesi dönemde Orta Asya kadınlarının daha geleneksel ve dini değerlere dayalı bir yaşam tarzı sürdürdükleri bilinmektedir. Ancak Orta Asya ülkelerinin, örneğin Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Kırgızistan'ın Sovyetler Birliği'ne katılması, Orta Asya kadınlarının konumunda köklü değişikliklere neden olmuştur. Toplum katı geleneksel ve dini normlardan uzaklaşmış, sosyal ve ekonomik yaşamda dönüşümler yaşanmıştır. Sovyet ideolojisinin reformları, kadınların toplum içindeki statülerini değiştirmenin yanı sıra diğer tüm toplumsal alanları da derinden etkiledi. Sovyet Döneminin başlangıcından bu yana, Sovyet liderleri tüm eski Sovyet ülkelerinde kadınlara sosyal, politik ve ekonomik alanlarda haklar tanıdılar ve toplumsal yaşamda daha etkin bir rol vermeyi, erkeklerle eşit bir temelde özgürleştirmeyi benimsediler. Ayrıca anne rolüne özel bir değer atfederek kadınları maddi ve manevi destekle annelik görevini yerine getirmeye teşvik ettiler (Lubin: 182)

Kazakistan'da ilk sinema gösterimi 1910 yılında gerçekleşti. İlk sinema çekimleri ise 1925 yılında yapıldı. 1928 yılında Almatı şehrinde "Vostok Kino" adlı departman kuruldu ve daha sonraki yıllarda 1934'te "Kino Hronik Stüdyosu" olarak yeniden düzenlendi. 1941 yılında Almatı'da kurmaca filmler için bir stüdyo kuruldu. II. Dünya Savaşı başladığında, Lenfilm ve Mosfilm stüdyoları tahliye edildi ve daha sonra "Merkezi Birleşik Stüdyo" olarak adlandırıldı. Savaş sona erdikten sonra, tahliye edilen stüdyolar kendi ülkelerine döndü ve 1960 yılında stüdyonun adı "Kazakhfilm" olarak değiştirildi (Kim, 2018).

Kazak kadınının sinemadaki imajı, sinemanın ortaya çıkışından itibaren 90 yıl içerisinde birçok değişikliğe uğramıştır. 1920'lerde kadın imajı daha çok İslam yaşam tarzı merkezinde yansıtılırken, Sovyet ideolojisinin etkisiyle Doğu'nun özgürleşmiş kadın işçisi ve kahramanı imajı ortaya çıkmıştır. Bağımsızlıktan sonra ise Kazak kadınlarının sinemadaki konumu farklı bir şekilde ele alınmıştır. Daha çok fahişe, uyuşturucu bağımlısı, şiddet kurbanı, kör veya sağır gibi olumsuz bir imaj çerçevesinde sunulmuştur (Abıkeeva: 39)

Geleneksel Kazak sinemasında aile kavramı, korunması gereken bir temel kurum olarak sunulmuştur. Baba, ailenin lideri ve geçimini sağlayan figür olarak ön plana çıkarılmıştır. Onun kimliği sert ve otoriter bir şekilde tasvir edilmiştir. Anne ise daha çok geleneksel cinsiyet rolleri çerçevesinde, çocukları büyütme ve aileye hizmet etme görevleri üzerinden ikinci planda bir rol üstlenmiştir. (Dossekeyeva: 41) Annelik rolü, kadına verilen bir ödül olarak sunulduğu gibi, aynı zamanda vatan sevgisi ve fedakarlık duygularının yüceltilmesinin bir yolu olarak da işlev görmüştür. Annenin, sadece ailesine değil aynı zamanda ülkesine ve ideolojisine yardım etmek için önemli bir güç olduğu vurgulanmıştır.

Sovyet ideolojisinin özgür kadın imajı, Orta Asya sinemasının birçok örneğinde benzer bir şekilde yansıtılmıştır. Bu tür filmlerde, kendi isteği dışında evlendirilen bir kadın, kocasının evini terk eder, Rusya'ya gidip eğitim alır ve daha sonra kendi ülkesine nitelikli bir birey olarak döner. Bu durumu Kazakistan sinemasından "Rayhan" (1940) ve "Botagöz" (1957) gibi film örneklerinde görmek mümkündür (Abıkeeva: 40). Bu filmlerde, kadınların meslek sahibi olmasının ülkenin gelişimine büyük katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır. Sovyet Birliği ideolojisinin bir parçası olarak, fedakâr bir anne ve eş imajına pek yer verilmiştir. Anne imajı, genellikle metaforik bir anlam taşıyarak, Anne-Toprak-Vatan-Sovyet Birliği gibi kavramlarla özdeşleştirilmiştir. Örnek olarak, Karpov'un "Skaz o materi" filminde kadın, evladını savaşta

kaybettikten sonra bile, acısına rağmen diğer insanlara yardım etme gücünü buluyor. 1964-1972 yılları arasında Orta Asya ülkelerinde ulusal sinema yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Bu dönemde ulusal mitler, gelenekler gibi konular canlanıyor ve ulusal vatan ve anne imajları oluşturuluyor (37)

Sovyet hükümetinin gelmesiyle, Kazak kadınının kimliği yeniden ele alınmıştır. Kadınların iç dünyalarına daha fazla vurgu yapılmış, yetenekleri ve duygusal deneyimleri daha fazla önemslenmiştir. Bu, onları daha bağımsız ve güçlü figürler olarak göstermek amacıyla yapılmıştır (Dossekeyeva: 42).

Sovyet döneminde Kazak sinemasında başrolleri üstlenen oyuncular genellikle Sovyet iktidarının kurulması için mücadele eden devrimciler veya tarihi epik kahramanlar (savaşçılar, hanlar gibi) olarak tasvir edilmiştir. Bu dönemde kadın karakterlerin sinemadaki imajı belirli kalıplar içinde ele alınmıştır; örneğin "Özgürleşmiş Doğu kadını" veya "Halk kahramanı" gibi tanımlarla sunulmuşlardır. Üretim alanında başarılı olan kadınlar özel bir saygı ve övgü ile tasvir edilmiş, masal ve epik filmlerde sevgili karakteri olarak da yer almışlardır (Ibraev: 134).

Yukarıda kadın karakterlerin sinemadaki imajlarının siyasi rejime göre nasıl değiştiği görülmektedir. Savaş sırasında ve sonrasında, sevdiklerini kaybedenlere destek ve moral verme ihtiyacı büyüktü ve bu nedenle savaşta oğlunu kaybeden annenin rolü kutsandı. Anne imajı aynı zamanda sinema içinde vatan ile özdeşleştirilen bir kavram olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma betimsel araştırma yöntemi esasında içerik analiz tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Belirli söylem türlerinin analizine yönelik geniş bir yelpazede kullanılan metodolojik araç ve tekniklerin tümüne içerik analizi denir. İçerik analizi, metin, görsel ya da diğer iletişim araçlarında yer alan verilerin belirli temalar, kalıplar, ve anlamlar çerçevesinde sistematik olarak incelenmesini sağlayan bir araştırma yöntemidir. Bu analiz yöntemi, veriyi kategorilere ayırarak, sözcük, cümle ya da tematik unsurları kodlayarak, söylemlerin altındaki yapıları ve anlamları ortaya çıkarmayı hedefler (Bilgin: 1). Çalışmada iki filmin baş kahramanları ele alınarak, belirlenmiş kategoriler üzerinden nitel boyutuyla karşılaştırmalı bir içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu kategoriler: *Doğum*; *Çocukluk*, *Aşk-Evlilik*; *Yakınların Ölümü*; *Yükseliş-Kahramanlık*; *Mitler*, her iki baş kahramanın da hayatındaki önemli dönemleri ve boyutları irdelemektedir. Böylece iki kahramanın doğumundan ölümüne kadar ataerkil bir toplumda kadın olarak ön plana çıkmasını sağlayan koşullar tespit edilerek lider olarak konumları karşılaştırılmıştır.

"Kurmancan Datka" filminin künyesi

Yönetmen: Sadık Şer- Niyaz

Yapım Yılı: 2014

Süre: 130 dakika

Tür: Tarihi Destansı Drama (Tarihi Epikalık Drama) / Biyografi

Senaryo: Sadık Şer -Niyaz, Bakıtbek Turdubayev

Müzik: Bakyt Alisherov, Murzali Jenbaev

Kurgu: Eldiyar Madakim

Oyuncular: (Başroller) Nazira Mambetova, Aziz Muradilov, Elina Abaykızı ve Mirlan

Abdulayev vd.

Filmin kısa özeti

"Kurmancan Datka" filmi, 19. yüzyılın başında Kırgızların siyasi ve tarihi yaşamında önemli bir rol oynayan Kurmancan'ın hikayesini anlatır. Genç yaşta zorla evlendirilen Kurmancan, daha sonra ailesine döner. Fakat, Alimbek Datka'ya aşık olur ve onunla evlenir. Ancak, vergi

anlaşmazlıkları ve siyasi entrikalar nedeniyle Alimbek haince öldürülür. Kurmancan dul kalır ve çocuklarına bakmak zorunda kalır.

Film, Kurmancan Datka'nın kocasının ölümünün ardından halkının ve ülkesinin bağımsızlığını koruma mücadelesini anlatıyor. Kurmancan, Kokon Hanı ile savaşarak kocasının intikamını alır ve Buhara Hanı'nın baskısıyla kardeş kabileler arasındaki savaş sona erdirir. Ancak Rus Çarlığı'nın baskısı artar, bu nedenle Kurmancan, halkının güvenliğini korumak ve yok olmasını önlemek amacıyla Ruslarla barış anlaşması imzalar. Barış kısa sürer ve yeni bir Rus valisi, Kurmancan'ı hoş karşılamaz. Vali, Kurmancan'ın oğullarından birinin öldürüldüğünü iddia ederek onu tutuklar ve idam cezasına çarptırılır. Kurmancan, oğlunun hayatı ve ulusun kaderi arasında zorlu bir seçim yapmak zorunda kalır. Bu karar, hikayenin dramatik bir dönüm noktasıdır.

“Tomiris” filminin künyesi

Yönetmen: Akan Satayev

Yapım Yılı: 2019

Süre: 150 dakika

Tür: Tarihi Destansı Drama (Tarihi Epikalık Drama) / Biyografi

Senaryo: Aliya Nazarbayeva, Timur Caksılıkov

Müzik: Renat Gaisin, Alim Zairov

Kurgu: Galimcan Sanbayev

Oyuncular: (Başroller) Almira Tursın, Murat Bisenbin, Azamat Satıbalı, Berik Aytcanov, Adil

Akmetov, Hassan Mesut, Saltanat Serkebaeva, Leah Fomina

Filmin kısa özeti

Tomris Hatun, M.Ö. 6. yüzyılda yaşamış Türk tarihinin en önemli kadın liderlerinden biridir. Genç yaşta annesini ve babasını kaybetmesine rağmen, zorlu bozkır koşullarında büyüyerek cesur bir kadın olarak yetişir. Birçok zorlu deneyimden sonra Sarmatyalılar adlı bir kabile onu bulur ve tedavi ederler. Tomris, kabilenin lideri olur ve akılcılığı ve cesareti sayesinde halkının güvendiği bir lider haline gelir.

Daha sonra Dakh (Saki) kabilesinin lideri Argun ile evlenir ve birlikte Saks-Massaget kabilesine liderlik ederler. Ancak İmparator Kiros, Tomris'in eşi Argun'u ve oğlunu öldürdüğünde, Tomris öç almak için Perslere karşı savaş ilan eder ve Kiros'u öldürür. Tomris Hatun, cesareti ve liderliğiyle Türk tarihinin önemli bir figürü olarak kabul edilir ve kadınların tarihsel rolünün güçlü bir örneğidir.

Bulgular

“Kurmancan Datka” filminin analizi

Kırgızistanlı yönetmeni Sadık ŞER-NİYAZ tarafından çekilmiş olan “Kurmancan Datka” filminde Ruslar işgal ettiği dönemde halkını kurtarmak için diplomasisiyle bugüne kadar saygı duyulan, güçlü iradeli ve cesur kadın Kurmancan'ın destansı hikayesi yansıtılmaktadır. Kurmancan 19.yüzyıldaki erkeğin baskın konumu varken, Buhara ve Hokand hanları tarafından, kocası Alimbek'in öldürülmesinin ardından Kurmancan “Datka” olarak kadın lideri ilan edildi (Korkut Ata Film Festivali, 2023).

Doğum

“Kurmancan Datka” Filminde ana kahraman Kurmancan'ın doğumu ile ilgili herhangi bir sahne bulunmamaktadır.

Çocukluk

Film, başkahraman Kurmancan'ın çocukluğunu tanıtarak başlar. Kız çocuğu olmasına rağmen, ebeveynleri yaşlı bir bilgeye giderek bir erkek çocuk için hayır duası isterler. Bu yaşlı bilge, küçük Kurmancan'ı yanına çağırır ve onun 10 erkek evladına bedel olduğunu ve ülkesine büyük bir katkı sağlayacağını söyler. Bu sahne, Kurmancan'ın gelecekteki büyük rolünün temellerini atmaktadır. Kırgız toplumunda saygı gören bir aziz tarafından yapılan bu konuşmalar, küçük Kurmancan'ın rolünü önemli bir seviyeye taşımaktadır. Ancak Kurmancan'ın babası, bu durumdan hala hoşnutsuz olduğunu göstermektedir. Babasının tepkisi, Kırgız toplumunda erkek çocuğa sahip olmanın vurgulandığı ve genellikle erkeklerin baskın bir konumda olduğu bir ortamı yansıtmaktadır. Ayrıca, diğer erkeklerin küçük Kurmancan'ın babasıyla alay etmeleri, Kırgız toplumunda kız çocuklarının pozisyonunu küçümsemenin bir yansımasıdır. Bu sahne, toplumsal cinsiyet rolleri ve kız çocuklarının toplum içindeki yerini ele alan önemli bir temayı işlemektedir.

Aşk-Evlilik

Filmin ana kahramanı Kurmancan, genç bir kıza dönüştüğünde evlilik yaşına gelir. Küçük erkek kardeşi ile yaptıkları bir sohbette, genç Kurmancan'ın köylerinde çocukluğundan itibaren anne-babaları tarafından nişanlanma (beşik kertmesi) anlaşması yapıldığı ortaya çıkar. Kurmancan'ın bu duruma karşı olmadığı ve itaatkâr bir davranış sergilediği görülür. Bu sahne, Kırgız toplumunda kadınların sıkça özgür ve bağımsız olma şansının kısıtlı olduğunu ve geleneksel nişanlanma anlaşmalarının toplum içinde yaygın olduğunu yansıtmaktadır. Kurmancan'ın gelecekteki eşi Alımbek Datka ile köylerindeki bir kadının eşine ihanet ettiği suçlaması nedeniyle kamusal cezalandırmayla ilk karşılaşmaları, önemli bir rol oynar. Suçlanan kadını yargılayan erkekler, iki erkek tanıgın yeterli olduğunu savunarak, kadının suçsuz olduğunu belirten iki kadını göz ardı ederler. Bu durumu öğrenen Alımbek Datka, kadını serbest bırakmalarını emreder ve su verilmesini ister. Bu olaya şahit olan genç Kurmancan, erkekleri iterek kadına su verir ve bu, kadınların adalet önünde eşit bir şekilde görülmesi gerektiğini vurgular. Bu sahne, cinsiyet eşitsizliği ve adalet temalarını ele alır ve Kurmancan'ın güçlü karakterini yansıtır. Alımbek Datka'nın, o dönemin ataerkil yapısındaki kadınların aşağılanmasına karşı çıkararak bir kadını ölüm cezasından kurtarması, Kurmancan'ın da Alımbek Datka'nın bu kararına destek vermesi, ikisinin toplumsal normlara karşı benzer bir duruş sergilediğini sembolize eder. Alımbek Datka'nın bu davranışı, Kurmancan'ın takdirini kazanır ve aralarında bir aşk kıvılcımı oluşur. Bu sahne, karakterlerin birbirlerine olan bağlılığını ve benzer değerleri paylaştıklarını vurgular.

Kurmancan, aileler arasındaki evlilik anlaşması gereği, Kulseit ile evlenmek üzere ailesi tarafından Kulseit'in evine uğurlanır. Ancak gerdek gecesi Kurmancan, eşine karşılık vermez ve onun evini terk eder. Evine döndüğünde, erkek kardeşi aracılığıyla Alımbek Datka'ya bir mektup gönderir. Mektupta, Alımbek Datka ile evlenmenin en uygun seçenek olduğunu ifade eder. Bu sahne, Kurmancan'ın duygusal ve hayatındaki önemli bir dönüm noktasını temsil edebilir ve Alımbek Datka ile olan ilişkisinin derinliğini vurgular. 19 yüzyılda göçmen topluluklarında, evliliklerin sözleşmeye dayalı olduğu bir düzenleme oldukça yaygındı. Bu bağlamda Kurmancan'ın eşini terk etmesi ve Alımbek Datka ile evlenmek istemesi, o dönemin toplumsal ve kültürel normlarına karşı gelmekle birlikte, aile onuruna büyük bir darbe vurmuştu. Dolayısıyla, Kurmancan'ın cesur kararı, kendi tercihlerini ve özgürlüğünü öne çıkararak bir tür özgürlük ifadesi olarak değerlendirilebilir. Bu sahne, karakterin toplumsal normlara karşı çıkma ve kendi mutluluğunu takip etme cesaretini yansıtır.

Yakınların Ölümü

Kokand Hanlığı tarafından Kurmancan'ın eşi Alımbek Datka, eve dönüş yolunda yakalanarak öldürülür. Sevgili kocası Alımbek Datka'yı kaybeden Kurmancan, acısına rağmen son derece güçlü bir tavır sergiler. Eşinin ölümünün hemen ardından, halkını düşmanlardan kurtarmak için hızlı kararlar almaya başlar. Bu durum, Kurmancan'ın kişisel acısını ve kaybını göğüslemesine rağmen liderlik yeteneklerini ve halkının refahını koruma konusundaki kararlılığını yansıtır.

1876'da Rusya İmparatorluğu, Kokand Hanlığı topraklarını işgal etmiştir. Aynı dönemde, özellikle Alai bölgesi olmak üzere güney Kırgız bölgeleri de işgalden kaçamamıştır. Bu dönemde Kurmancan-Datka, beş oğlu ile birlikte Alai Kırgızları'nın Rus birliklerine karşı yürüttüğü mücadeleye resmen liderlik etti."

Ancak, direnişin anlamsızlığını anlayan Kurmancan Datka, halkını Rus derebeyliğini kabul etmeye ikna etti. Kurmancan'ın oğullarından biri, kaçak ticaret ve gümrük görevlilerini öldürmekle suçlandı ve bu nedenle Kurmancan'ın en sevdiği oğlu Kamçibek ölüm cezasına çarptırıldı. Çok sevdiği oğlunun ölümünden önce annesine son sözleri, "ölümün yüzüne bak" olur. Bu sözler, Kurmancan'ın içinde bulunduğu zorlu durum ve halkının güvenliği için verdiği fedakarlığı vurgular.

Yükseliş-Kahramanlık

Kahramanlık, bir bireyin cesaret, fedakârlık veya üstün bir erdem göstererek başkaları için tehlikeleri göze alması veya zor durumları aşmasıdır. Kahramanlık genellikle toplumsal değerler doğrultusunda, olağanüstü bir çaba ve adanmışlıkla yapılan eylemlerle tanımlanır. Bu bağlamda Kurmancan'ın kocası Alimbek öldürüldükten sonra Kokand Hanlığı, Kurmancan'ı ortadan kaldırmak amacıyla bir grup kişiyi görevlendirir. Ancak Kurmancan, düşmanlarının niyetini hemen anlar ve atına binerek onlardan kaçmaya başlar. Atının üstünde ustalıklı ilerleyen Kurmancan, düşmanlarını geride bırakmak için atının hızını kullanır. Bu sahne, Kurmancan'ın zekası, cesareti ve at binme becerisiyle gösterdiği kaçışı vurgular ve onun hayatta kalmak için verdiği mücadeleyi yansıtır. Kurmancan, coğrafi avantajları ve at biniciliği yetenekleri sayesinde takipçilerinden kaçmayı başararak güvenli bir bölgeye ulaşır. Ancak yolun sonunda, bir uçuruma gelir ve tuzağa düşer. Durumun aciliyetini anlayan Kurmancan, atıyla birlikte uçurumdan dereye atlamaya karar verir ve böylece kendini kurtarmayı başarır. Bu sahne, Kurmancan'ın zorlu şartlar altında bile cesaretini ve kararlılığını gösteren bir karakter olduğunu vurgular.

Bu sahne, dikkat çekici bir şekilde Kırgız kadınlarının ata binme yeteneklerini ve üstün jockeylik becerilerini sergilemektedir. Kırgız kadınlarının ata binme konusundaki maharetleri, onların erkekler kadar güçlü ve yetenekli olma potansiyeline işaret etmektedir.

Kokand Hanlığı'nın tehdidi altında, Kurmancan kendi başına öne çıkar. Hayatlarını kurtarmak için ailelerini alıp kaçmayı planlayan kabile liderlerine yönelik güçlü bir konuşma yapar. Kurmancan, yaptığı konuşmada Manas kahramanının torunları olarak ata topraklarını terk etmeyeceklerini, özgürlük için sonuna kadar savaşacaklarını ve vatanları için dik durup ölmeye hazır olduklarını ifade eder. Bu sözler, insanların vatanseverlik duygularını artırır ve heveslerini yükseltir. Konuşmasını "Siz erkekler gidebilirsiniz, biz kadınlar kalıyoruz" cümlesi ile başlaması, Kırgız kadınlarının cesur ve güçlü olduğunu vurgular.

Sonuç olarak, "Yakınların Ölümü" kategorisine ait olan bu sahne, bu kategoriye de uygun bir şekilde değerlendirilebilir. Kurmancan'ın çok sevdiği oğlu Kamçibek'in ölüm cezasına çarptırılması ve Kurmancan'ın halkının adına kendi oğlunu feda etme kararı, büyük bir güç ve kahramanlık gerektiren eylemlerdir. Bu sahne, Kurmancan'ın liderlik ve fedakarlık yeteneklerini vurgular ve onun halkı için verdiği büyük bir özveriyi yansıtır. Rus İmparatorluğu ile diplomatik ilişkilerini bozmamak ve Kırgız halkının huzurunu korumak için Kurmancan Datka, oğlunun halka açık infazına katıldı. Bu büyük acıya dayanan Kurmancan Datka, halkına yönelik olan fedakarlığını ve güçlü iradesini sergiler.

Mitler

Kurmancan'ın hayatındaki önemli dönüm noktalarının bir kaplanla sembolize edilmesi dikkat çekmektedir. Kurmancan Datka'nın hayatında kaplanın sembolik bir şekilde görünmesi ile ilgili tarihsel efsanelerde benzer bilgilere rastlanmaktadır. Bu nedenle filmde bu sembolizm görüntüleri yansıtılmıştır.

Filmde kaplan ilk olarak, yaşlı bir bilginin küçük Kurmancan'ın geleceğine dair öngörülerde bulunmasının ardından, çevredeki erkeklerin Kurmancan'ın babasıyla alay ettiği anda görülmektedir. Böylece kaplanın Kurmancan'ın hayatındaki bu önemli anlarda ortaya çıkması,

onun diğer insanlar tarafından küçümsenmesine karşı bir tür destek veya sembolik bir koruma olarak görülebilir.

Kaplanın ikinci kez görülmesi, Kurmancan'ın anlaşmalı bir evliliğe karşı çıktığı ve eşini terk ederek evine geri döndüğü anı işaret ediyor gibi görünüyor. Bu durumda, kaplan Kurmancan'ın kararlılığını ve bağımsızlığını simgeliyor. Kaplanın dereyi geçerken Kurmancan'a eşlik etmesi, onun bu zorlu süreçte yanında olduğunu ve kendi yolunu çizerken onu desteklediğini gösteriyor olabilir. Kaplan, Kurmancan'ın içinde bulunduğu zorluklarla mücadele etmesine ve kendi özgürlüğünü korumasına yardımcı olan bir semboldür.

Kaplanın üçüncü kez görünmesi ise, Kurmancan'ın Kokand Hanlığı'nın askerleri tarafından saldırıya uğradığı sahnede gerçekleşiyor. Kurmancan zorlu bir kaçış yaparken atıyla birlikte uçurumdan dereye atlamaya karar veriyor. Bu çarpıcı an sırasında, Kurmancan atını ve kendisini kurtarmayı başarırken, yeniden kaplanı görmesi ilginç bir sembolizmi temsil ediyor. Kaplan, belki de bu zorlu kaçış sırasında Kurmancan'ın içindeki cesareti ve kararlılığı yansıtmak için kullanılan bir sembol olarak ortaya çıkıyor.

Bir kez daha, kaplan sembolü Kurmancan'ın ilerleyen yaşlarında hastalandığı anda belirginleşir. Kurmancan'ın yüksek ateşini sembolize eden alevler içerisindeki kaplanın görüntüsü ortaya çıkar. Bu, Kurmancan'ın hastalığından kurtulup halkına liderlik etmeye devam etmesine yardımcı olan kaplanın desteğini vurgular.

Filmin sonunda Kurmancan'ın kendi topraklarını terk ederek bağımsız bir hayatı seçtiği ve yalnız bir yolculuğa çıktığı an oldukça sembolik bir sona işaret ediyor. Kaplanın burda tekrar görünmesi, Kurmancan'ın bu bağımsızlık yolculuğunda onunla birlikte olduğunu ve ona rehberlik ettiğini gösteriyor olabilir. Kaplan, doğaya uyum, cesaret ve bağımsızlık gibi kavramların sembolü olarak kullanılıyor olabilir. Filmin son sahnesinde kaplanın yer alması, Kurmancan'ın kararlılığını ve özgürlüğünü simgeliyor olabilir, bu da izleyiciye güçlü bir mesaj iletebilir.

Kırgız mitolojisinde kaplan, cesaret, güç, bağımsızlık, vahşilik, liderlik, koruma ve kudret gibi sembolik anlamlarla ilişkilendirilir. Ayrıca, kaplanlar doğanın gücünün bir sembolü olarak kabul edilirler. Böylece kaplanın filmde bir tılsım veya güç totemi olarak kullanılması, özgürlüğün sembolize edilmesi ve Kurmancan'ın karakterinin derinliğini vurgulamak amacıyla oldukça anlamlı bir sembolizmi temsil etmektedir. Kaplan, Kurmancan'ın kişisel özgürlüğünü ve bağımsızlığını temsil eden güçlü bir sembol olarak işlev görmektedir. Aynı zamanda, zorluklarla başa çıkma yeteneği, doğaya uyum ve cesaret gibi özellikleri de yansıtmaktadır.

“Tomiris” filminin analizi

Doğum

Tomiris'in açılış sahnesinde gösterilen bu vurgular, o dönemde toplumda erkek çocuğuna verilen önemi yansıtmaktadır. Spargap'ın erkek varisinin olmasına duyduğu özlem, o dönemdeki ataerki toplum yapısının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde şamanın yaptığı duaları (“Erkek çocuğun rahmine girmesine izin ver. Sadaktaki bir ok gibi. Erkek çocuğu doğursun, bir kahraman dünyaya gelsin. Erkek doğur, onun ardından yine bir tane erkek çocuğu gelsin”) erkek çocuğunun toplum içindeki değerini vurgulamaktadır. Bu sahneler, dönemin toplumsal yapı ve inanç sistemlerine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır.

Filmde bu durum, o dönem toplumlarında erkek egemen bir toplumsal yapıya işaret eder. Erkek çocukların varlığı, bir ailenin geleceği ve soyun devamı için kritik bir öneme sahip olmak anlamına gelir. Bu nedenle, aileler erkek çocuklarının varlığını ve onların savaşçı, lider figürler olma potansiyellerini ön planda tutarlar. Bu düşünce yapısı, toplumsal ve kültürel bir norm olarak benimsenmiş ve kuşaktan kuşağa aktarılmıştır.

Bu bağlamda, film eleştirmenleri, Tomiris'in doğum sahnesinde annesinin ölüm döşeğindeyken kızının doğumu için Kral Spargap'ın özür dilediği sahnenin gösterdiği gibi, filmin açıkça görülebilen bir feminist mesaj içerdiğine dikkat çekiyorlar. Kral, karısının tahtın varisini doğuramamasından utanmadı ve kızını bir savaşçı olarak yetiştirerek onu eşit bir

şekilde konumlandırdı. Hatta bazı durumlarda, askeri konularda erkeklerden daha üstün bir savaşçı olarak yetiştiriyor. Bu, filmde kadın gücünün ve eşitliğinin vurgulandığı bir feminist temanın varlığını göstermektedir.

Çocukluk

Tomiris'in çocukluğunda bu şekilde zor dönemleri yaşaması, onun hayatının erken döneminde çatışmacı ve savaşçı kimliğinin temellerini atmış olabilir. Babasının eğitimi ve öğretileri, onun zorluklarla mücadele etme yeteneğini geliştirmiştir. Düşmanlarının saldırısına rağmen Tomiris'in kararlı ve güçlü bir kişiliğe sahip olması, onun ilerleyen yıllarda liderlik vasıflarını geliştirmesine yardımcı olmuştur. Bu zorlu dönem, onun hayatındaki dönüm noktalarından biri olmuştur.

Tomiris'in çocukluğu, babasının ölümüne ve hain saldırıya kadar huzurlu bir dönemdir. Babası, onu cesur, korkusuz ve kararlı bir savaşçı olarak yetiştirmiştir. Babasının ölümünden sonra, Tomiris ve yakın adamları lanetli ormanlara kaçmak zorunda kalmıştır. Bu süreçte yaşadığı deneyimler, onun hayatta kalma becerilerini ve liderlik vasıflarını geliştirmesine yardımcı olmuştur. Düşmanlarının izini bulup hepsini öldürmesi, onun cesur ve kararlı kişiliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Sarmatyalı kadınların toplumdaki rolü ve gücü, filmde vurgulanan önemli temalardan biridir. Kadınların güçlü ve bağımsız birer birey olarak varlıklarını ortaya koyması, toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanmasına ve kadın gücünün ön plana çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Tomiris'in bu dönemde yaşadığı zorluklar, onun daha da güçlenmesine ve liderlik potansiyelini tam anlamıyla ortaya koymasına yardımcı olmuştur.

Aşk ve evlilik

Filmde, Tomiris'in Argun'la olan ilişkisinin başlangıcı, Sarmatyalıların liderinin oğlunun doğum töreni sırasında gerçekleşir. Tomiris, bu gösteriler sırasında Argun'la tanışır ve birbirlerine ilgi duyarlar. Ancak Argun, evlenme teklifini savaş öncesinde yapar, belirli bir hedefe doğru ilerlerken, Tomiris'in yanında olmak istediğini ve onunla birlikte olmak istediğini ifade eder.

Tomiris ile Argun arasındaki ilişki, filmde belirli bir şekilde tasvir edilmiştir. Tomiris'in Argun'u, Sarmatyalıların liderinin oğlu olarak tanır ve onunla ilgilenir. Filmde, ikisinin birbirine aşık oldukları ve ilişkilerinin belirli bir süre boyunca devam ettiği gösterilir. Ancak ilişkileri, Pers Kralı Kiros'un Sarmatyalıları ve Argun'u haince katletmesiyle trajik bir şekilde son bulur. Tomiris, Argun'un ölümüne tepki olarak Perslerle savaşa girer ve Argun'un ölümünü intikam almak için güçlü bir motivasyon kaynağı olarak kullanır. Filmin bu bölümlerinde Tomiris'in duygusal bağlantıları ve kişisel motivasyonları etkili bir şekilde işlenir.

Filmin hikayesi boyunca Tomiris ve Argun'un eşit şekilde yönetim yaptıkları ve kararlar aldıklarının altını çizmek gerekmektedir. İkisi de kendi halklarının lideri olarak, savaş stratejileri ve toplumları için gerekli olan diğer konular üzerinde birlikte çalışırlar. Bu, ilişkilerinin sağlam ve dengeli bir temelde ilerlediğini ve her iki liderin de birbirine saygı duyduğunu ve birlikte çalıştığını gösterir. Eşitlik ve karşılıklı anlayış, onların ilişkisinde temel bir unsurdur.

Yakınların ölümü

Tomiris'in çocukluk döneminde yaşadığı zorluklara rağmen babasının eğitimi ve rehberliği, onun güçlü bir lider olmasını sağlamıştır. Babasının ona verdiği cesaret, kararlılık ve savaş becerileri, ilerleyen yıllarda liderlik yolunda başarılı olmasını ve halkını korumasını desteklemiştir. Bu erken eğitim ve deneyimler, Tomiris'in hayatındaki zorluklarla başa çıkmasına ve güçlü bir lider olarak yükselmesine yardımcı olmuştur.

Kral Spargapis'in kızının eşit ve hatta bazı durumlarda erkek savaşçılardan daha üstün bir şekilde yetiştirilmesi, filmde feminizmi yansıtan bir temasıdır. Bu, klasik cinsiyet rollerini ve kadınların toplum içindeki yerini sorgulayan güçlü bir mesaj içerir. Tomiris'in babasının ölümünden sonra onun liderliğini devralması, Sarmatyalıların kadın liderlerine verdikleri değeri gösterir. Kadınların toplumsal hayatta aktif bir rol oynadığı, savaş becerilerini geliştirdiği ve kabilelerin liderleri olarak kabul edildiği bir toplumu yansıtır. Tomiris'in öyküsü, güçlü bir kadın

figürünü ön plana çıkarır ve kadınların tarih boyunca erkeklerle eşit haklara sahip olma mücadelesine vurgu yapar. Bu da filmi feminist bir bakış açısıyla değerlendiren eleştirmenlerin dikkatini çekmiştir. Tomiris'in hayatı ve maceraları, cesaret, bağımsızlık ve eşitlik gibi evrensel değerlere odaklanarak izleyicilere güçlü bir kadın liderin doğuşunu anlatır. Bu, Tomiris'in tarihsel bir figür olarak kadınların tarihindeki önemli bir rolü temsil ettiği gerçeğini yansıtır ve kadın haklarına olan inancı pekiştirir (Informburo, 2023).

Tomiris'in hayatı ve mücadelesi, onun güçlü ve kararlı karakterini vurgulayan önemli bir bölümdür. Evliliği ve Pers kralı Kiros'un teklifi, onun liderlik becerilerini ve kararlılığını ortaya koyar. Spargap adlı erkek çocuğunu dünyaya getirdikten sonra Perslerin teklifine karşı durması, Tomiris'in bağımsızlığı ve vatanseverliğiyle öne çıkar. Argun'un kararlılığı, toplumunun bağımsızlığını koruma konusundaki kararlılığını ve onurlu duruşunu yansıtır. Kiros'un saldırgan tepkisi, Tomiris'in karşısına çıkan zorluklara cesaretle meydan okuyan bir lider olduğunu gösterir. Tomiris'in kararlılığı ve kabilelerine olan bağlılığı, onun liderlik yeteneklerini ve cesaretini vurgular. Perslerin saldırısına karşı gösterdiği direniş, Tomiris'in bağımsızlık mücadelesindeki kararlılığını ve cesaretini gösterir. Bu olaylar, onun liderlik becerileri ve toplumuyla olan güçlü bağlılığıyla hatırlanmasını sağlar.

Tomiris'in eşini ve oğlunu kaybettikten sonra gösterdiği duygusal gücü, liderlik yeteneklerini ve kişisel gücünü vurgular. Gözyaşlarını askerlerinin önünde göstermemesi ve zayıf yönlerini kamusal bir şekilde ifşa etmemesi, içsel gücünü ve kararlılığını gösterir. Bu durum, Tomiris'in duygusal zorluklar karşısında bile nasıl sağlam kalabileceğini yansıtır. Tomiris'in, kendi halkına ve düşmanlarına karşı güçlü bir lider olarak bilinmesi için duygusal kontrolünü koruması hayati önem taşır.

Yükseliş-kahramanlık

Tomiris, babasının haince öldürülmesinin ardından intikam arzusuyla yaşamaya devam eder. Bir gün, aynı hainlerle Horezmin temsilcileri, Savramatları yatıştırmak ve daha fazla saldırıyı önlemek için görüşme talep ederler. Ancak Tomiris, artık barışçıl bir çözümün mümkün olmadığını anlar. Ayrıca Argun'a karşı duygusal bağıni yitirdiğini fark eder. Bu noktada, Dahalar ile ittifak kurarak düşmanlarına karşı savaşma kararı alır. Bu karar, Tomiris'in liderlik yeteneklerini ve cesaretini gösterir. İntikam alma konusunda kararlı olduğunu vurgular.

Savaş alanında, Tomiris cesaretle karşı tarafın önüne geçer ve onlara Masagetlerin lideri Spargap'ın kızı olduğunu açıklar. Düşmanlarına karşı intikamın zamanının geldiğini vurgular. Kendi savaşçılara düşmanların tuzaklarına düşmemeleri gerektiğini ve düşmanlarının Horezm'e köle olarak satılabileceğini belirtir. Kendi halkının özgürlüğünü ve sevdiklerini düşünmeleri gerektiğini ifade eder. Babasını haince öldüren Kavaz ve Kurt'u öldürerek intikamını bizzat alır ve düşmanlarının karşısına tek başına geçer. Tomiris'in güçlü ve kararlı duruşu, intikam alma kararlılığını yansıtır.

Bu sahnede Tomiris, cesareti ve kararlılığıyla gerçek bir kahraman olarak ortaya çıkar ve kabilenin liderliğine yükselir. İntikam alarak kavmini ve sevdiklerini korumak için gösterdiği bu güçlü liderlik, onun büyük bir savaşçı ve halkının koruyucusu olduğunu gösterir. Tomiris'in liderlik vasfı ve stratejik zekası, savaşın eşiğinde kendini gösterir. Hazırladığı savaş planı ve taktikleri, onun gerçek bir askeri deha olduğunu kanıtlar. Savaş öncesi yaptığı konuşma ve duruşu, ordusuna ve düşmanına karşı liderlik yeteneklerini sergiler. Bu sahneler, Tomiris'in bir savaş lideri olarak nasıl yükseldiğini ve halkının özgürlüğü için nasıl savaştığını vurgular. Aynı zamanda, onun cesareti ve kararlılığı, kendi hayatını riske atarak halkını korumak için gösterdiği fedakarlığı yansıtır.

Ünlü filozof El-Farabi filmin sonunda Tomirisi şimdi bile sanki mutlu bir şekilde kendi oğluyla uçsuz bucaksız bozkırda atıyla koştuğunu görüyorum cümlesiyle sona erer. Tomiris ve oğlu at üstünde koşarken görüntülenir. Tomirisin zaferleri unutulmayacağı gelecek kuşaklara aktırılacağı anlamına gelmektedir.

Mitler

Tomiris'in rüyalarındaki mistik yaratık, filmin ilerleyen bölümlerinde Tomiris'in kendi içsel dünyasındaki mücadelelerle de bağlantılı hale gelir. Bu yaratığın ölümü, onun kişisel bir dönüşümünün işareti olarak kabul edilebilir. Kocasını ve oğlunun ölümünün ardından, Tomiris artık kendi kaderini belirlemek, halkını korumak ve Pers kralı Kiros ile savaşmak zorunda kalmıştır.

Mistik yaratık, bu zorlu yolculukta karşısına çıkacak olan engelleri ve tehlikeleri sembolize eder. Tomiris, rüyalarında bu yaratığı sıkça görür, ve bu görüntüler, onun kendi içsel gücünü ve korkusuzluğunu keşfetmesine yardımcı olur. Aynı zamanda bu rüyalar, onun kahramanlık hikayesinin özünde yatan gizli gücünü temsil eder. Tomiris'in cesareti, onun babasının, kocasının ve oğlunun ölümünün ardından ortaya çıkar. Onun liderlik yetenekleri ve savaş stratejileri, mistik yaratığı öldürmesiyle birleşir.

Mistik yaratığın ölümü, Tomiris'in geleceği için bir dönüm noktasıdır. Bu sahne, Tomiris'in kendi kaderini çizme ve halkını özgür kılma kararlılığını yansıtır. Aynı zamanda, kadın liderliğinin gücünü ve kararlılığını ön plana çıkararak, feminist bir mesaj içerir. Tomiris, hem içsel dünyasındaki korkularla hem de dışsal tehlikelerle savaşırken, gerçek bir kahraman olarak ortaya çıkar.

Tablo 1. Kurmancan Datka" ve "Tomiris" Filmlerinin Kategoriler Üzerinden Karşılaştırılması.

Kategori	Kurmancan Datka	Tomiris
Doğum	Yok	Var
Çocukluk	Var	Var
Aşk-evlilik	Var	Var
Yakınların ölümü	Var	Var
Yükseliş-kahramanlık	Var	Var
Mitler	Var	Var

Tablo 2. Kurmancan Datka" ve "Tomiris" Filmlerinin Kategorilerde Benzerlikler.

Kurmancan Datka ve Tomiris Filmleri	Doğum	yok
	Çocukluk	Ailesinin erkek çocuk doğmasını istemesi
	Aşk-evlilik	İkisi de kocaları ile eşit şekilde yönetimi paylaşırlar
	Yakınların ölümü	İkisi de kocasını kaybeder. Her ikisi de kocalarını kaybettiklerinde yakınlarının ölümü sırasında güçlü bir karakter sergilerler
	Yükseliş-kahramanlık	Her ikisi de halklarının lideri olarak kendilerini gösterirler
	Mitler	İki filmin de içinde mitolojik öğeler bulunsa da, her birinin kullanımı farklı anlam ve şekillerde gerçekleşmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi, her iki filmin baş kahramanlarının hayat dönemlerine ilişkin kategoriler hemen hemen aynı tespit edilmiştir. Tek farklılık, "Doğum" kategorisinde gözlemlenmiştir. Kurmancan'ın doğumuna dair herhangi bir sahne bulunmamakla birlikte, Tomiris'in doğumunu anlatan sahneler filmin başında yer almaktadır.

Bu kategorilerde bulunan detaylı benzerlikler ve farklılıklar Tablo 2 ve 3'te gösterilmiştir.

Görüldüğü gibi, benzerlikler ve farklılıkların incelendiği analizde ele alınan 6 kategoride her iki filmin de baş kahramanlarının hayat dönümlerinin benzer ve paralel izler taşıdığını göstermektedir.

Tablo 3. Kurmancan Datka" ve "Tomiris" Filmlerinin Kategorilerde Farklılıklar

Kategori	Kurmancan Datka	Tomiris
Doğum	Kurmancan'ın doğumu ile ilgili hiçbir sahne bulunmamaktadır	Filmin başında Tomiris'in doğumunu anlatan birkaç sahne yer almaktadır
Çocukluk	Küçük Kurmancan'ın geleceğiyle ilgili, yaşlı bilgenin konuşmaları dışında pek çok sahne bulunmamaktadır	Babasıyla olan ilişkileri, onun eğitimi ve babasının kızına verdiği öğütler
Aşk-evlilik	Kurmancan Datka, sevdiği adam için evlenme teklifini kendisi yapar.	Tomiris evlenme teklifini Argun'dan alır.
Yakınların ölümü	yok	yok
Yükseliş-kahramanlık	Kurmancan Datka, halkını korumak için büyük fedakarlıklar yapmıştır.	Tomiris, babasının ve kocasının intikamını almaya kararlıdır.
Mitler	Kaplan. Kurmancan Datka'nın hayatının zor noktalarında, gözünde beliren kaplan, onun için destekleyici bir sembol olmuştur.	Mistik yaratık. Tomiris'in rüyalarındaki mistik yaratık, kendi içsel dünyasındaki mücadelelerle de bağlantılı hale gelmektedir

"Doğum" kategorisinde "Tomiris" filminde ilgili sahnelerin yer almasıyla birlikte "Kurmancan Datka" filminde baş kahramanın doğumu ile ilgili herhangi bir sahnenin bulunmaması tespit edilmiştir. "Çocukluk" kategorisinde, Tomiris'in babasıyla olan ilişkileri ayrıntılı olarak ele alınırken, Kurmancan'ın çocukluğunun daha yüzeysel ve kısa bir şekilde aktarıldığı saptanmaktadır. Bununla birlikte her iki filmin de ataerkil topluma özgü erkek çocuğunun doğumuna verdiği büyük önem vurgulanmaktadır. Bir sonraki "Aşk-Evlilik" kategorisinde ise Kurmancan ve Tomiris'in sevgilileriyle ilişkilerinin ve yönetimi eşit şekilde paylaşımlarının benzerlik gösterdiği fakat evlenme teklifini Tomiris'in sevgilisinden alırken, Kurmancan'ın kendi seçtiği koca ile evlenme inisiyatifinde bulunması farklılık göstermektedir. "Yakınların Ölümü" kategorisinde Kurmancan ve Tomiris'in güçlü kadın özelliklerini sergilediği gözlemlenmektedir. İki kahramanın yükseliş noktalarında ise benzerlik olarak her ikisinin de halkın liderliğini üstlendiği ifade edilebilir. Ancak kahramanlıklarını güçlendiren motifler farklı şekillerde sunulmaktadır. Tomiris, babasının ve kocasının intikamını alma peşindedir, Kurmancan Datka ise halkını korumak adına büyük fedakarlıklar yapmak zorunda kalmıştır. Son olarak, "Mitler" kategorisindeki farklılıklar ve benzerlikler tespit edilmiştir. Her iki kahramanın da hayatları boyunca kendilerine eşlik eden semboller bulunmaktadır. Kurmancan'ın gözünde beliren kaplan, hayatının zor dönemlerinde ona güç veren sembol olarak sunulurken, Tomiris'in rüyalarına giren mistik yaratık korkularını sembolize eder ve sonunda onun bu yaratıkla savaşıp yenmesi, hayatındaki zorlukları aşmasını temsil etmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, Orta Asya'da bağımsızlığın ardından Kazak ve Kırgız tarihsel sinemasında kadın kahramanların sinema üzerindeki temsili araştırılmıştır.

Orta Asya'da kadın konumu, tarihsel, kültürel ve coğrafi faktörlerin birleşimiyle belirlenmiştir. Bölgenin tarihinde göçebe toplumların egemen olduğu dönemlerde, kadınlar genellikle aile işleri, hayvancılık ve tarımsal faaliyetler gibi ev içi görevlerle uğraşmışlardır. Bu dönemlerde erkekler genellikle dışarıda avcılık, savaş ve toplulukları yönetme gibi görevlerde bulunmuşlardır. Bununla birlikte Orta Asya coğrafyasının toplumsal yapısı içerisinde kadınların

rolü genellikle aile yaşamında ve toplumun devamında merkezi bir konuma sahip olmuştur. Aile yapısında kadının otoritesi, aile içi ilişkilerde ve karar verme süreçlerinde etkili olmuştur. Kadınlar, genellikle aile içindeki sosyal ilişkileri dengeleyen ve toplumun kültürel dokusunu koruyan figürler olarak görülmüşlerdir.

Genel olarak bakıldığında tarih boyunca Orta Asya'da kadınların toplumsal konumu, çeşitli dönemlerde değişiklik göstermiştir. İslam'ın bölgeye girmesiyle birlikte kadınların toplumsal rolü ve hakları farklı bir boyut kazanmıştır. Modernleşme süreci ve Sovyet dönemi de kadınların toplumdaki konumunda değişikliklere neden olmuştur. Eğitim ve işgücüne katılım gibi faktörler kadınların toplumdaki rollerinde ve konumlarında önemli değişikliklere yol açmıştır.

Günümüzde Orta Asya ülkelerinde kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımı giderek artmaktadır. Eğitim imkânlarının genişlemesi, kadın haklarına yönelik farkındalığın artması ve modernleşme sürecinin hızlanmasıyla birlikte kadınlar, siyasetten iş dünyasına kadar çeşitli alanlarda etkili pozisyonlara gelmeye başlamışlardır. Bununla birlikte, bölgedeki geleneksel ve kültürel normların bazıları hâlâ kadınların özgürce toplumsal hayata katılmasını sınırlayabilmektedir.

Orta Asya bölgesinde kültür ve toplum açısından en yakın olan Kazakistan ve Kırgızistan medyasında kadınların temsili, genellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınlara karşı şiddet konuları daha çok bağdaşmaktadır. Ayrıca hem Kazakistan hem de Kırgızistan'da medya sektöründe kadınların üst düzey yönetici pozisyonlarda ve karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmediği görülebilir. Kadın gazeteciler, sunucular ve editörler genellikle erkek meslektaşlarının gerisinde kalabilmektedir.

Bununla birlikte bazı durumlarda medya içeriği cinsiyetçi stereotipleri pekiştirebilir veya kadınları aşağılayıcı bir şekilde temsil edebilir. Bu, kadınlar arasında bir takım hoşnutsuzluklara ve yüzleşmelere yol açabilir. Bu yüzden son yıllarda Kazakistan ve Kırgızistan'da toplumsal değişim ve modernleşme eğilimleri, kadınların medyadaki temsiliyetinde daha aktif bir rol oynamasına olanak tanımış olabilir. Nitekim sinema sektöründe kadınların baş rollerde daha çok oynadıkları gözlemlenmektedir. Böylece kadınların toplumda daha fazla seslerini duyurabilmekte ve toplumsal değişim süreçlerine katkıda bulunabilme imkanına sahip çıkmaktadır.

Kırgızistan ve Kazakistan'ın her iki filminde de, Kurmancan Datka ve Tomiris gibi tarihi figürlerin, kadın liderlik vasıflarını ve kimliklerini öne çıkardığı gözlemlenmektedir. Her iki filmin de yerel toplumlarda kadının rolünün güçlendirilmesine katkıda bulunduğu ve kadın liderliğinin potansiyelini vurguladığı anlaşılmaktadır. Analiz, bu iki önemli kadın figürü arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları açıkça ortaya koymaktadır, böylece her iki ülkedeki kadın konumunun paralelliklerini ve farklılıklarını daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu çalışma, Kırgızistan ve Kazakistan'daki kadın liderlik anlayışının kültürel ve toplumsal etkilerini aydınlatmaktadır. Bu tür filmlerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın liderliğinin teşvik edilmesi açısından önemli bir rol oynayabileceği unutulmamalıdır.

Sonuç olarak "Tomiris" ve "Kurmancan Datka" gibi filmler, Orta Asya kültürü ve tarihinin zengin mirasını vurgulamak açısından önemli bir role sahiptir. Bu filmler, tarihte etkili olmuş kadın figürlerin hikayelerini anlatarak kadın liderliğinin ve gücünün vurgulanmasına katkıda bulunur. Orta Asya'nın derin tarihi ve kültürel dokusunda kadınların rolü genellikle göz ardı edilmiş veya ikincil plana atılmış olabilir. Ancak bu filmler, geçmişteki güçlü kadın figürlerini merkeze alarak, bu toplumun kadınların liderlik ve cesaretini takdir etmesine ve öne çıkarmasına olanak tanır.

Etik Beyan

"Orta Asya Sinemasında Güçlü Kadın Kimliği: Kurmancan Datka ve Tomiris Filmleri Örneği" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynakça

- Abikeeva, G. (2010). Dinamika jenskih obrazov. Genesis obraza. Kinoyazik i vremia. Vestnik VGİK, (16).
- Atanova, S. (2022). Gendering of nation branding in Kyrgyzstan: Kurmanjan Datka: Queen of the Mountains. *Laboratorium: Russian Review of Social Research*, 13(3), 88–110. <https://doi.org/10.25285/2078-1938-2021-13-3-88-110>
- Ayhan, N. (2018). Medya ve ideoloji ekseninde Sovyet dönemi kadın kahraman sunumu: Urkuya filmi örneğinde. In H. Hülür (Ed.), *Sosyal, beşeri ve idari bilimlerde akademik araştırmalar-2*. Gece Kitaplığı.
- Bilgin, N. (2014). Sosyal bilimlerde içerik analizi: Teknikler ve örnek çalışmalar. SİYASAL Kitabevi.
- Coxe, B. T. (2003). Sonic hierarchies and the clash of discourses in Andrei Mikhalkov-Konchalovsky's First Teacher. *Ulbandus Review*, 7, 107–121.
- Dağdeviren, H., & Ceren, C. (2021). Kadınların tarihindeki 'kahraman' algısı ve Kırgızların kadın kahramanı Kurmancan Datka. In *Uluslararası Kurmancan Datka ve Kadın Kahraman Sempozyumu: Bildiriler Kitabı*. İzmir.
- Dossekeyeva, D. (2013). Kazak sinemasında kadın temsilleri (1925-2010 arası film örnekleriyle) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi].
- Ibraev, E. (2017). Obrazy kazahov i turkov Tsentralnoi Azii v sovetskom kinematografe: Kak ideynoe otrazhenie revolyutsii 1917 goda. *Hakassk Devlet Üniversitesi Bülteni*, (22), 133–135.
- Informburo. (2023, Eylül 30). "Eto feministicheskiy film? Çto kinokritiki dumayut o kartine Akana Satayeva "Tomiris". *Informburo.kz*. <https://informburo.kz/stati/eto-feministicheskiy-film-cho-to-kinokritiki-dumayut-o-kartine-akana-sataeva-tomiris.html>
- Kim, S. (2018, May 9). Evakuatsiya pod obstrel faşistov: kak Alma-Ata stala domom dlya metrov kino. *Sputnik Kazakhstan*. <https://ru.sputnik.kz/20180509/kazakhstan-vojna-ehvakuaciya-kinostudii-5557483.html>
- Koca, E. (2021). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın iradesi bağlamında, Tomris efsanesi filminin göstergebilimsel çözümlemesi. <http://dx.doi.org/10.22559/folklor.1756>
- Korkut Ata Film Festivali. (2023, Temmuz 6). Kurmancan Datka [Video]. Korkut Ata Film Festivali. <https://korkutatafilmfestivali.com/video/kurmancan-datka/>
- Lubin, N. (1981). Women in Soviet Central Asia: Progress and contradictions. *Soviet Studies*, 33(2), 182–203. <https://doi.org/10.2307/151335>
- Tölömüşeva, G. (2018). Kirgizskoe kino vçera i segodnia: Razvitie i perspektivy. In N. A. Koçeliyeva, A. P. Nikolayeva-Çinarova, & E. V. Parhomenko (Eds.), *İstoriya natsionalnih kinematografii v SSSR i perspektivy razvitiya kino gosudarst-uchastnikov SNG, stran Baltii i Gruzii: Kollektivnaya monografiya*. Moskva: Akademiçeskiy proekt.
- Yurdigül, A., & Abdimalikova, C. (2023). Türk dünyası jeopolitiği (Ö. F. Karaman, Ed.). Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti.

EXTENDED ABSTRACT

Social gender roles are constantly changing under the influence of societal changes, urbanization, and media. Traditionally, women have been seen as mothers, family units, and supporters of men, but today, there is a growing desire to break free from these roles. The process of learning gender roles occurs through family, school, and society, with media playing a significant role in it. In Central Asia, the social position and roles of women are significant, influenced by historical and cultural factors. Media, such as cinema, reflects this transformation by introducing strong female characters aiming to break away from traditional roles. The role of women in Turkic history is discussed in two dimensions: maternity and heroism. Turkic mythology features significant goddesses and protective figures, and women are assigned both divine and guardian roles. The nomadic lifestyle of the Turks required active participation of women in all aspects of society. With the transition to a settled lifestyle, women's lives became more confined to domestic duties, although they have managed to assume influential roles in certain periods. Turkic mythology and epics also feature female heroes, characterized by their warrior-like, resilient, and patriotic qualities. Additionally, in Kazakh culture, female figures like the Massaget warrior and queen Tomiris, Abulhair Khan's wise wife Bopay, and

others have played roles that significantly shaped the values and cultural fabric of Kazakh society. This illustrates that in Turkic culture, women can occupy powerful and influential Soviet ideology promoted gender equality and encouraged women's participation in various aspects of life. Women were given the opportunity to join the workforce, enter politics, and become active members of society. These changes had a notable impact in Kyrgyzstan and Kazakhstan, leading to increased gender diversity in various fields, including cinema. Kyrgyz cinema emphasized the representation of women and women's rights during the Soviet era. Soviet ideology encouraged women to actively participate in social and economic life, and this perspective was reflected in Kyrgyz cinema with strong portrayals of female characters. Films were produced that addressed social issues, national identity, and cultural topics in the post-independence period of Kyrgyzstan. It is explained that after the collapse of the Soviet Union, Kyrgyz cinema faced financial challenges, and independent filmmakers had to seek private sponsors to bring their films to life. The post-independence era in Kyrgyz cinema is characterized by a focus on individuality and inner world themes. The text highlights that independent directors collaborate with international sponsors and often choose private studios to realize their projects. In Kazakh cinema, women's cinematic representation has undergone a notable evolution over a 90-year period. In the 1920s, the portrayal of women was centered around Islamic lifestyles. Traditional Kazakh cinema often portrayed the family as a fundamental institution in need of preservation. Fathers were depicted as authoritative figures responsible for providing for the family, while mothers played a secondary role in raising children and serving the family, adhering to traditional gender roles. Prior to the Soviet era, Kazakh women were frequently portrayed as victims, passive and voiceless, often dependent on the protection of men. However, the arrival of the Soviet government led to a reevaluation of the image of Kazakh women, emphasizing their independence, strength, and capability. In summary, the portrayal of women in Central Asian cinema has evolved significantly, reflecting the changing political and social contexts. From traditional and submissive roles, the Soviet era introduced images of liberated women, while after gaining independence, these portrayals shifted again towards more negative depictions. Throughout these transformations, themes of family values, motherhood, and female empowerment remained central. In the context of Kyrgyzstan and Kazakhstan, post-independence efforts aimed to strengthen the role of women in society. Women actively participated in politics, with notable representation in parliament and government roles. However, patriarchal values persisted in certain aspects of society, occasionally reflected in television programs and attitudes. Kazakhstan passed legal frameworks to promote gender equality, with a focus on the empowerment of women. Gender policies and strategies were developed to address various aspects of life. This study was conducted using the content analysis research method. Content analysis is the collection of methodological tools and techniques that can be applied to various discourses (Bilgin, 2014: 1). In this study, the main characters of two films were examined, and a comparative content analysis was performed based on predetermined categories. These categories include Birth, Childhood, Love and Marriage, Loss of Loved Ones, Rise and Heroism, and Myths. Thus, by identifying various conditions that allowed both heroines to stand out as women in a patriarchal society from birth to death, their positions as female leaders were compared. This research investigates the representation of female heroes in Kazakh and Kyrgyz historical cinema in the context of Central Asia's post-independence period. The role of women in Central Asia is influenced by historical, cultural, and geographical factors. The status of women in Central Asia has evolved over time, influenced by the introduction of Islam, modernization, and the Soviet era. Today, women in the region are increasingly participating in social and economic life, although some traditional and cultural norms continue to limit their full engagement. Media representation of women in Kazakhstan and Kyrgyzstan often highlights issues of gender inequality and violence against women, and women are underrepresented in top media management roles. However, some media content can also reinforce stereotypes and derogatory portrayals of women. In the film industry of both countries, women are frequently seen in leading roles, empowering them to contribute to social change. The films "Tomiris" and "Kurmancan Datka" focus on female leadership and historical figures, shedding light on the importance of recognizing and promoting women's leadership. In summary, these films play a significant role in emphasizing Central Asian culture and history, showcasing powerful female figures from the past, and promoting the appreciation of women's leadership and courage in the region.